

протидії ворожій пропаганді та фейковій інформації, заходи поліції щодо інформаційної безпеки не мають переходити у форми придушення критики влади або переслідування за політичні переконання.

Важливу роль у забезпеченні балансу між безпекою та правами людини відіграє також підготовка працівників поліції. У співпраці з міжнародними партнерами, такими як КМЄС, ОБСЄ, ООН, проводяться тренінги, орієнтовані на дотримання прав людини під час кризових ситуацій. Навчальні програми все більше включають компоненти гуманітарного права, стандартів Європейської конвенції з прав людини, етики комунікації, поводження з потерпілими та принципів недискримінації. Це свідчить про поступовий перехід до правозахисної моделі поліцейської діяльності, яка визнана у міжнародній практиці як найбільш ефективна в умовах надзвичайних ситуацій.

Досвід діяльності поліції на деокупованих територіях яскраво свідчить про те, що відновлення правопорядку неминуче пов'язане з потребою повернення довіри населення до органів державної влади. У цьому процесі ключову роль відіграють людяність, відкритість до взаємодії та уважне ставлення до потреб громадян. Такий підхід допомагає зміцнити переконання громадян у законності та доцільності дій держави, що, у свою чергу, зменшує ймовірність виникнення радикальних настроїв і протиправної поведінки.

Таким чином, навіть у складних умовах воєнного конфлікту держава зобов'язана залишатися на шляху дотримання прав людини як одного з ключових принципів демократичного устрою. Поліція в цьому контексті відіграє роль не лише інструменту безпеки, а й індикатора стану правової держави. Публічна безпека та права людини не є взаємовиключними поняттями — навпаки, вони становлять нерозривні складові правопорядку, в межах якого можливість обмеження прав допускається лише у виняткових випадках, чітко визначених законом, із дотриманням принципів необхідності, пропорційності та гуманності. Україна, яка протистоїть агресії і водночас демонструє вірність європейським стандартам прав людини, утверджує себе як держава, що не лише бореться за територіальну цілісність, а й за цінності гуманізму та верховенства права.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Конвенція про захист прав і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950 року/ Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

ПИТОМЕЦЬ *Артем*, аспірант 2-го курсу заочної форми навчання Одеського державного університету внутрішніх справ, Голова АО «ПІВДЕННО-УКРАЇНСЬКА МІЖНАРОДНА АСОЦІАЦІЯ АДВОКАТІВ»,

ЗНАЧЕННЯ АДВОКАТА В ЗАХИСТІ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах агресії проти України та впровадження воєнного стану на частині її території питання захисту прав і свобод людини набуває особливої актуальності. Воєнний стан — це особливий правовий режим, який супроводжується тимчасовим обмеженням конституційних прав громадян задля забезпечення безпеки держави. Водночас У період дії воєнного стану держава зобов'язана забезпечити дотримання прав і свобод людини та громадянина, навіть за умов обмеження деяких з них, відповідно до Конституції України та міжнародних зобов'язань [1].

Воєнний стан згідно із законодавством України дозволяє тимчасово обмежувати деякі права, такі як свобода пересування, зібрань, діяльності окремих ЗМІ тощо [2]. Проте навіть в умовах правових обмежень залишаються непорушними такі права, як право на життя, заборона катувань, право на юридичну допомогу. Адвокат, виступаючи процесуальним гарантом реалізації цих прав, відіграє вирішальну роль у забезпеченні справедливості, захисту від свавілля та зловживань з боку держави.

Одним із ключових прав, що зберігається і в умовах воєнного стану, є право особи на захист. Відповідно до ст. 59 Конституції України кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав [3].

Адвокат забезпечує не лише юридичну підтримку, але й процесуальне представництво, запобігаючи порушенням під час затримань, обшуків, досудового розслідування тощо.

Особливе значення адвоката виявляється в кримінальному процесі, де ризики порушення прав найбільші. Наприклад, у випадках затримання цивільних осіб військовими чи правоохоронними органами за підозрою у співпраці з противником, саме адвокат фіксує процесуальні порушення, ініціює скарги та забезпечує дотримання процедурних гарантій.

У контексті кримінального процесу адвокат наділений низкою професійних прав, зокрема правом безперешкодного доступу до клієнта, збору доказів, подання процесуальних документів. Ці повноваження мають особливе значення під час воєнного стану, коли обмеження прав особи часто супроводжуються спрощенням процедур і ризиком зловживань [4].

Науковці зазначають, що в умовах надзвичайного чи воєнного стану важливо не допустити ситуації, коли тимчасові обмеження переростають у систематичне порушення прав людини. Як підкреслює І. Стеценко, навіть у надзвичайних обставинах діють міжнародні зобов'язання держави щодо гарантування основоположних прав [5, с. 37].

Захист прав людини в умовах воєнного стану регулюється не лише національним законодавством, а й міжнародними зобов'язаннями України, зокрема положеннями Європейської конвенції з прав людини. Згідно з практикою Європейського суду з прав людини, навіть під час надзвичайного стану будь-яке обмеження прав має бути необхідним, пропорційним і виправданим [6].

Адвокат, озброєний знанням міжнародних стандартів, може ефективно захищати клієнта, посиляючись на прецеденти ЄСПЛ, в тому числі у разі затримання без рішення суду, тривалого утримання без доступу до захисту або неналежного поводження.

Особливу увагу заслуговує питання дотримання професійної етики адвокатами в умовах війни. В таких обставинах зростає тиск на правничу спільноту, зокрема, через політичну чутливість справ, ризики для особистої безпеки адвокатів, а також обмеженість доступу до клієнтів у зоні бойових дій чи тимчасово окупованих територіях. Проте, незважаючи на всі складнощі, адвокат зобов'язаний дотримуватись принципів незалежності, конфіденційності, уникнення конфлікту інтересів і недискримінаційного підходу [7].

З початку повномасштабного вторгнення російської федерації адвокатська спільнота України активно мобілізувалась для надання правничої допомоги постраждалим від війни. Створюються гарячі лінії, мобільні групи правничої допомоги, проводиться документування воєнних злочинів. Водночас адвокати супроводжують внутрішньо переміщених осіб, військовослужбовців та їхні родини, допомагають у спорах щодо компенсацій, житла, соціального захисту.

Таким чином, адвокат перетворюється не лише на процесуального захисника, але й на повноцінного правозахисника та громадського діяча.

Значення адвоката в умовах воєнного стану суттєво зростає. Він є ключовою фігурою в системі гарантій прав людини, виступаючи як у ролі професійного захисника, так і як провідник міжнародних стандартів у національну практику. В умовах обмеження прав і свобод саме адвокат є ланкою, що поєднує особу та правову державу, забезпечуючи реалізацію принципів справедливості, законності та гуманізму навіть у найскладніших обставинах.

Список використаних джерел

1. Забезпечення прав людини в умовах воєнного стану в Україні: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (15 грудня 2022 року): електронний збірник. ред. кол.: О. Васильченко, О. Лотюк, П. Діхтієвський, В. Пашинський, А. Матат. – Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2022. – 203 с. – URL: https://law.knu.ua/wp-content/uploads/2024/04/collection_knu_15-12-22.pdf (дата звернення: 03.06.2025).

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250.

3. Конституція України : Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР : Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 03.06.2025).

4. Руденко С. В. Професійні права адвоката у кримінальному процесі України. Одеса : Юрид. л-ра, 2020. 144 с.

5. Стеценко І. Права людини в умовах надзвичайного стану: міжнародно-правовий аспект. Право України. 2022. № 3. С. 35–42.

6. European Convention on Human Rights. Council of Europe. URL: <https://www.echr.coe.int> (дата звернення: 01.06.2025).

7. Правила адвокатської етики : затв. Конференцією адвокатів України 09.06.2017. URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila-advokats-koi-etiki-2017.pdf> (дата звернення: 01.06.2025).

РАДЧУК **Анатолій**, *голова Одеського окружного адміністративного суду, кандидат юридичних наук*

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження воєнного стану суттєво змінило правові основи діяльності Збройних Сил України, зумовивши застосування положень Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Ці норми істотно коригують звичний порядок функціонування армії. В таких обставинах особливого значення набуває питання співвідношення конституційно гарантованих прав військовослужбовців та обмежень, що вводяться під час надзвичайних ситуацій. Відповідно до частини другої статті 64 Конституції України, у період воєнного стану допускається звуження змісту прав і свобод [1], однак воно не передбачає їх скасування. Ключовою проблемою є збереження балансу між потребами оборони держави та захистом базових прав кожного військовослужбовця.

Аналіз організаційних механізмів реалізації прав військових у таких умовах набуває особливої ваги сьогодні, зважаючи на складну безпекову ситуацію, пов'язану з тривалим воєнним протистоянням. Введення воєнного стану формує специфічні умови для функціонування державних інституцій, у тому числі тих, що відповідають за забезпечення прав громадян і військовослужбовців.

Наголосимо, що вивчення цієї проблематики має прикладне значення, адже його результати можуть сприяти вдосконаленню правового регулювання, оптимізації організаційних процесів та підвищенню ефективності системи гарантування прав військових, що водночас поліпшить умови проходження служби й посилить обороноздатність держави.

Організаційний механізм забезпечення прав військовослужбовців у період воєнного стану в Україні має багаторівневу децентралізовану